

***EGYSZERŰSÍTETT
ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ***

***SÁROSPATAK ÉS TOLCSVA KÖZÖTT KERÉKPÁROZHATÓ KÖZUTAK
TERVEZÉSE***

a

BOKÚT-TERV MÉRNÖKI ÉS VÁLLALKOZÓ KFT.

megrendelésére
készítette:

A

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

2022

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI**1.1. Az előzetes régészeti dokumentáció (ERD) tárgya: Sárospatak és Tolcsva között kerékpározható közutak tervezése**

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: Sárospatak, Hercegkút, Bodrogolaszi, Sáradsadány és Tolcsva települések kül- és belterülete

1.3. Az ERD megrendelője: Bokút-Terv Mérnöki és Vállalkozó Kft.

1.4. Az ERD megrendelésének célja: Engedélyezési eljárás

1.5. Készítette: *Magyar Nemzeti Múzeum*

1.6. Az ERD elkészítése során *a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletének (továbbiakban: Korm. R.) előírásait* alkalmaztuk.

1.7. A Korm. R. 38. § (1) bekezdése alapján az ERD próbafeltárás elvégzése nélkül, egyszerűsített ERD-ként készült.

1.8. A projekt a 345/2012. (XII.6.) Kormányrendelet értelmében *nemzetgazdaságilag kiemelt jelentőségű beruházásként* valósul meg.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK**2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés**

A tervezett beruházás helyszíne a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Sárospatak, Hercegkút, Bodrogolaszi, Sáradsadány és Tolcsva települések kül- és belterületén található.

A vizsgálandó terület természetföldrajzilag a Bodrogtörzs és a Hegyalja kistájak találkozásánál helyezkedik el.

A Felső-Tisza-vidék középtáj részét képező Bodrogtörzs 94,1 és 152 méter közötti tszf-i magasságú ártéri szintű tökéletes síkság. A felszín átlagos relatív reliefe 4 m/km²; a középső részen élénkebb, a Bodrog és a Tisza mentén kevésbé változatos a felszín. A horizontális felszabdaltság a keleti és a nyugati részein a Tisza és a Bodrog mederváltozásai (morotvák, elhagyott medrek) következtében az átlagot meghaladó. A felszíni formákat tekintve a Bodrogtörzs középső része a legváltozatosabb. A karcsai egykori Tisza-ág és a jelenlegi Tisza-ághoz kapcsolódó folyóhátak közén kialakult, a szabályozásokig mocsaras-vizenyős területet számos, a Tisza és a Bodrog oldalazó eróziójával pusztított, de ma is 10-15 méter magas futóhomoksziget tarkítja. A Tisza és a Bodrog menti alluviális síkságot elhagyott morotvák és mederszakaszok tagolják. A kistájat a Tisza Zsuk-Tokaj közötti szakasza és a Bodrog határolják. A kistáj napjainkban száraz, vízhiányos terület. A kistáj talajtakarójának közel 90%-

a öntésanyagon, vízhatás alatt képződött. A legnagyobb területi kiterjedésben agyag mechanikai összetételű, réti talajok fordulnak elő. A másik kiterjedt talajféleség a vályog, agyagos vályog vagy agyag mechanikai összetételű öntés réti talaj. A táj északi részének mélyebb térszínein síkláp talajok fordulnak elő. A Bodrog menti nyers, agyagos vályog, helyenként vályog fizikai féleségű öntéstalajok jelentős kiterjedésűek. A kistáj nyugati határa mentén nyirokszerű üledékein agyagos vályog mechanikai összetételű barnaföldek vannak elenyésző mennyiségben. A magasabb térszinek homokos üledékeinek talajai kovárványos barna erdőtalajok szintén elenyésző mennyiségben. A kistáj területén található néhány homokszigeten humuszos homoktalajok is vannak.

A Tokaj – Zempléni-hegyvidék középtáj részét képező Hegyalja kistáj 100 és 514 méter között változó tszf-i magasságú, erősen tagolt, délkeleti kitettségű lejtővidék. A felszín nagy része közepes magasságú, tagolt dombság orográfiai domborzattípusába sorolható. Az északkeleti csapású kistájat a Zempléni-hegység Bodrog felé kifutó gerincei tagolják, amelyek között félmedencék alakultak ki. A kistáj felszínének nagy része talajerózióval veszélyeztetett. A Zempléni-hegységnek a Bodrog felé lejtő peremvidékét délkeletnek haladó vízfolyások tagolják. A kistáj területének nagyjából a felét agyagos vályog mechanikai összetételű, agyagbemosódásos barna erdőtalajok borítják. A szelídebb keleti dombokon képződött, agyagos vályog mechanikai összetételű barnaföldek területi aránya mintegy 39%. A kistáj talajai között a köves és a földes kopárok részaránya elenyésző.

A történeti térképek tanúsága szerint a vizsgált terület és környezete a lakott területeken kívüli, többnyire legelőként, kaszálóként, kisebb részben szőlősként használt, részben beerdősült területeken helyezkedett el.

A tervezett beruházás területének túlnyomó része a Hegyalja kistáj területére esik.

A történeti térképek tanúsága szerint a vizsgált terület és környezete a lakott területeken kívüli, többnyire legelőként, kaszálóként, kisebb részben szőlősként használt, részben beerdősült területeken helyezkedett el.

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett beruházás által érintett területen és 500 méter széles övezetében ismert (nyilvántartott) régészeti lelőhelyhez kapcsolódó információt, vagy régészeti lelőhelyre vonatkozó adatot nem találtunk.

A vizsgált területet az 1.I. és 1.II. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „*Térinformatika*” mappájában érhetők el.

2.2. Régészeti terepbejárás

A nyomvonalszakasz régészeti terepbejárására 2022. február 25-én került sor. A nyomvonal túlnyomó részén a növényi fedettség, kisebb részben a beépítettség és az elkerítettség, környezetében a növényi fedettség, az elkerítettség és a beépítettség miatt nem lehetett a felszíni vizsgálatokat elvégezni. A Sárospatak és Bodrogolaszi közötti nyomvonal-szakaszokon bodzával, őszi gabonával benőtt, illetve szántott felszínek terepbejárási módszerekkel korlátozottan kutathatók voltak. A Sárospatak és Bodrogolaszi közötti nyomvonal-szakaszokon, illetve a Tolcsvától délkeletre elhelyezkedő nyomvonal-szakaszon szántott felszínek terepbejárási módszerekkel jól kutathatók voltak.

A tervezett beruházás megközelítése az érintett települések területéről kisebb részben aszfaltozott közutakon, nagyobb részben erdei és/vagy mezőgazdasági utakként működő leromlott állapotú aszfaltozott utakon, földutakon, vagy murvával fedett utakon keresztül lehetséges.

A tervezett beruházás területét túlnyomórészt mezőgazdasági területek (túlnyomó részben művelt, kisebb részben felhagyott szőlők, bodza-, vagy egyéb ültetvények, kaszálók, művelt, vagy felhagyott gyümölcsösök, tarlók, szántók, telepített tölgyes), kisebb részben természetes növényzettel fedett területek (erdők, rétek, bokrosok), továbbá beépített és/vagy elkerített területek határolják.

A tervezett beruházás területe az előző bekezdésekben ismertetett, területhasznosításában és geomorfológiájában változatos környezetben, változó kiterjedésű és alakzatú dombokon, völgyekben, hegylábi régiókban halad.

A tervezett beruházás részben már meglévő részben új, részben erősen leromlott állapotú aszfaltozott utakon, földutakon, illetve murvával borított mezőgazdasági és/vagy erdei utakon, közutakon, vagy azok mentén halad. Néhány nyomvonal-szakasz a rossz állapotú földutakon, illetve lezárt magánutakon nem volt megközelíthető.

A terepbejárás során régészeti leletanyag nem került elő.

A vizsgált területet az 1.I. és 1.II. sz. térképmellékleteken ábrázoltuk.

2.3. Az értékvizsgálat eredményének összefoglalása

Az értékvizsgálat keretében végzett közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett beruházás által érintett területen és 500 méter széles övezetében ismert, nyilvántartott régészeti lelőhelyhez kapcsolódó információt, vagy régészeti lelőhelyre vonatkozó adatot nem találtunk.

Az értékvizsgálat keretében végzett régészeti terepbejárás során a nyomvonal túlnyomó részén a növényi fedettség, kisebb részben a beépítettség és az elkerítettség, környezetében a növényi fedettség, az elkerítettség és a beépítettség miatt nem lehetett a felszíni vizsgálatokat elvégezni. A Sárospatak és Bodrogolaszi közötti nyomvonal-szakaszokon bodzával, őszi gabonával benőtt, illetve szántott felszíneken a felszíni vizsgálatokat korlátozott körülmények mellett tudtuk elvégezni. A Sárospatak és Bodrogolaszi közötti nyomvonal-szakaszokon, illetve a Tolcsvától délkeletre elhelyezkedő nyomvonal-szakaszon lévő szántott felszíneken a felszíni vizsgálatokat jó megfigyelési viszonyok mellett tudtuk elvégezni. A terepbejárás során régészeti leletanyag nem került elő.

A vizsgált területet az 1.I. és 1.II. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

3. FELTÁRÁSI PROJEKTTERV

3.1. A változtatási szándékok ismertetése

Megrendelő a vizsgált területen kerékpárút és kapcsolódó kiegészítő elemek kialakítását tervezi tengelytől számított 10-10 méteres tervezett átlagos szélességgel, mintegy 17,69 km hosszúságban. A tervezett nyomvonal mintegy 10,82 km-es szakasza új építésű lesz.

A tervezett kerékpárút az alábbi szakaszokkal és megoldásokkal fog megvalósulni. Az első szakaszon a 37 sz. főút mentén, Sárospatak területén párhuzamosan vezetett önálló új nyomvonalú kétirányú kerékpárút kialakításával 0,88 km hosszon. A második szakaszon Sárospatak és Hercegkút települések területén új építésű tervezett vegyes használatú úton kerékpározásra történő kijelöléssel 1,07 km hosszon. A harmadik szakaszon Hercegkút területén meglévő úton kerékpározásra történő kijelöléssel 0,73 km hosszon, amelyből meglévő út 3 méterre történő szélesítése tervezett 0,14 km hosszon. A negyedik szakaszon Hercegkút területén meglévő úton kerékpározásra történő kijelöléssel 1,47 km hosszon. Az ötödik szakaszon Hercegkút területén új építésű tervezett vegyes használatú úton kerékpározásra történő kijelöléssel 0,07 km hosszon. A hatodik szakaszon Hercegkút területén meglévő úton kerékpározásra kijelölés 0,77 km hosszon, meglévő út 3 méterre történő szélesítésével. A hetedik szakaszon Sárospatak, Bodrogolaszi, Sáradsadány és Tolcsva területén új építésű tervezett vegyes használatú úton kerékpározásra történő kijelöléssel 8,8 km hosszon. A nyolcadik szakaszon Tolcsva területén meglévő úton kerékpározásra történő kijelöléssel 0,74 km hosszon. A kilencedik szakaszon Sáradsadány területén meglévő úton kerékpározásra

történő kijelöléssel 0,34 km hosszon, meglévő út tervezett helyi javításával. A tizedik szakaszon Tolcsva területén meglévő úton kerékpározásra történő kijelöléssel 2,82 km hosszon.

Földmunkával érintett területek csak az új építésű szakaszokon tervezettek, a meglévő úton kerékpározásra történő kijelölés esetén földmunka nem tervezett.

A tervezett nyomvonalat terepen, illetve legfeljebb 0,5 méteres töltésben tervezik kialakítani. A tervezett pályaszerkezet vastagsága 58 cm lesz. A terepen vezetett útnál a meglévő talajt megközelítőleg 50-60 cm mélységben tervezik letermelni. Ez a tervezett vastagság megegyezik a talajmechanikai szakvéleményben meghatározott 0.5 méterben meghatározott alkalmatlan fedőréteg vastagsággal. Az előálló termett talaj felszínre szükség esetén geotextília és georács, ezekre a földműtükörszintig durvaszemcsés cseretalaj visszaépítése tervezett.

A tervezett nyomvonalon 60-80 cm-nél mélyebb bevágást nem terveznek.

Egyéb műszaki paraméterek e tervezési szakaszban még nem ismertek.

3.2. Örökségvédelmi hatáselemzés, örökségvédelmi hatáscsökkentő javaslatok

A régészeti értékvizsgálatot a tervezett beruházás területének túlnyomó részén a növényi fedettség, a beépítettség, illetve az elkerítettség miatt nem tudtuk a teljes földmunkával érintett területen elvégezni, ezért a Feltárási projekttervben javasolt megoldások csak a beruházás reprezentatív módon vizsgálható részterületeire érvényesek.

A vizsgálható területet az 1.I. és 1.II. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk.

A régészeti értékvizsgálat során, a tervezett beruházás földmunkái által érintett területen nem azonosítottunk olyan helyben megtartandó örökségi elemeket, amelyeket a Korm. R. 21. § (3) bekezdés alapján a földmunkával el kell kerülni.

A megrendelő által átadott műszaki adatok és a régészeti értékvizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a tervezett beruházás földmunkái **nem érintenek ismert régészeti lelőhelyet**, ezért megelőző feltárás elvégzésére nincs szükség.

A Kötv. 23/E. § (5) bekezdése szerint: nagyberuházás megvalósítása esetén **a kivitelezés földmunkái régészeti megfigyelés mellett végezhetőek, ennek megfelelően az egyéb feltárási módszerekkel fel nem tárt területen régészeti megfigyelést kell biztosítani** (Korm. R. 43. § (3) bekezdés). Amennyiben a régészeti megfigyelés mellett végzett földmunkák során régészeti lelőhely kerül elő, a jelenségeket ki kell bontani és megfelelően dokumentálni kell. A Korm. R. 35. § (1) bekezdés szerint, ha a régészeti megfigyelés során régészeti bontómunka válik szükségessé a régészeti bontómunkát – legalább a beruházási földmunkával érintett mélységig – és az elsődleges leletfeldolgozást a régészeti megfigyelés keretében kell elvégezni.

A Korm. R. 45. § szerint, ha a nagyberuházás régészeti megfigyelése során előkerült régészeti lelőhely vagy lelet a kivitelezés hátráltatása nélkül régészeti bontómunka keretében nem tárható fel, a régészeti megfigyelést végző intézmény haladéktalanul értesíti a hatóságot. A hatóság a szükséges intézkedésekről a bejelentés kézhezvételétől számított öt napon belül dönt.

A Korm. R. 46. § (1-3) bekezdései alapján, ha a megelőző feltárás vagy a régészeti megfigyelés során eredeti összefüggéseiben megmaradt régészeti emlék kerül elő, a feltárást végző intézmény három napon belül köteles bejelenteni a hatóságnak, valamint megelőző feltárás esetén értesíteni a beruházót. A bejelentett régészeti emlék elkerüléséről vagy helyszíni megtartásáról és kezeléséről, valamint a szükséges állagmegőrző intézkedésekről a hatóság húsz napon belül dönt. Ha a régészeti emlék megelőző feltárás során került elő, és a hatóság határozata alapján azt a helyszínen kell megőrizni, a beruházás során a műszaki tervezésnek és a kivitelezésnek tekintettel kell lennie az emlék megőrzésére. Ebben az esetben a feltárást végző intézmény köteles a feltárás terepi munkáinak befejezését követő tizenöt napon belül a régészeti emlékről adatot szolgáltatni a beruházónak. Az adatszolgáltatás részeként rajzi dokumentáción egyértelműen fel kell tüntetni a bontható és a helyszínen – eredeti helyükön – megőrzendő régészeti emlékeket.

3.3. A javasolt örökségvédelmi intézkedések költségkalkulációja

3.3.1. A régészeti megfigyelés költsége

A nagyberuházások esetén az ismert régészeti lelőhelyek területén kívül végzett földmunka régészeti megfigyelésének elszámolása óradíjas rendszerben történik, a valós teljesítés – azaz a megfigyelt földmunkák időtartama – alapján.

A régészeti megfigyelés maximált hatósági egységára 8 000 Ft/óra (nettó), de min. 36.000 Ft/nap.

Régészeti jelenségek előkerülése esetén, a Korm. R. 8. melléklete szerinti **régészeti bontómunka elszámolásának maximált hatósági egységára: 3 150 Ft/m² (nettó).**

3.3.2. A régészeti költségek összesen

<i>A régészeti lelőhelyeken kívül végzett földmunkák régészeti megfigyelésének nettó költsége</i>	<i>A tervezés jelenlegi szakaszában nem kalkulálható</i>
<i>Régészeti megfigyelés keretében végzett bontómunka költsége</i>	<i>Nem kalkulálható</i>
Összesen	A tervezés jelenlegi szakaszában nem kalkulálható

3.4. A régészeti megfigyelés időkerete

Régészeti megfigyelést a kivitelezés földmunkáinak időtartamára kell biztosítani.

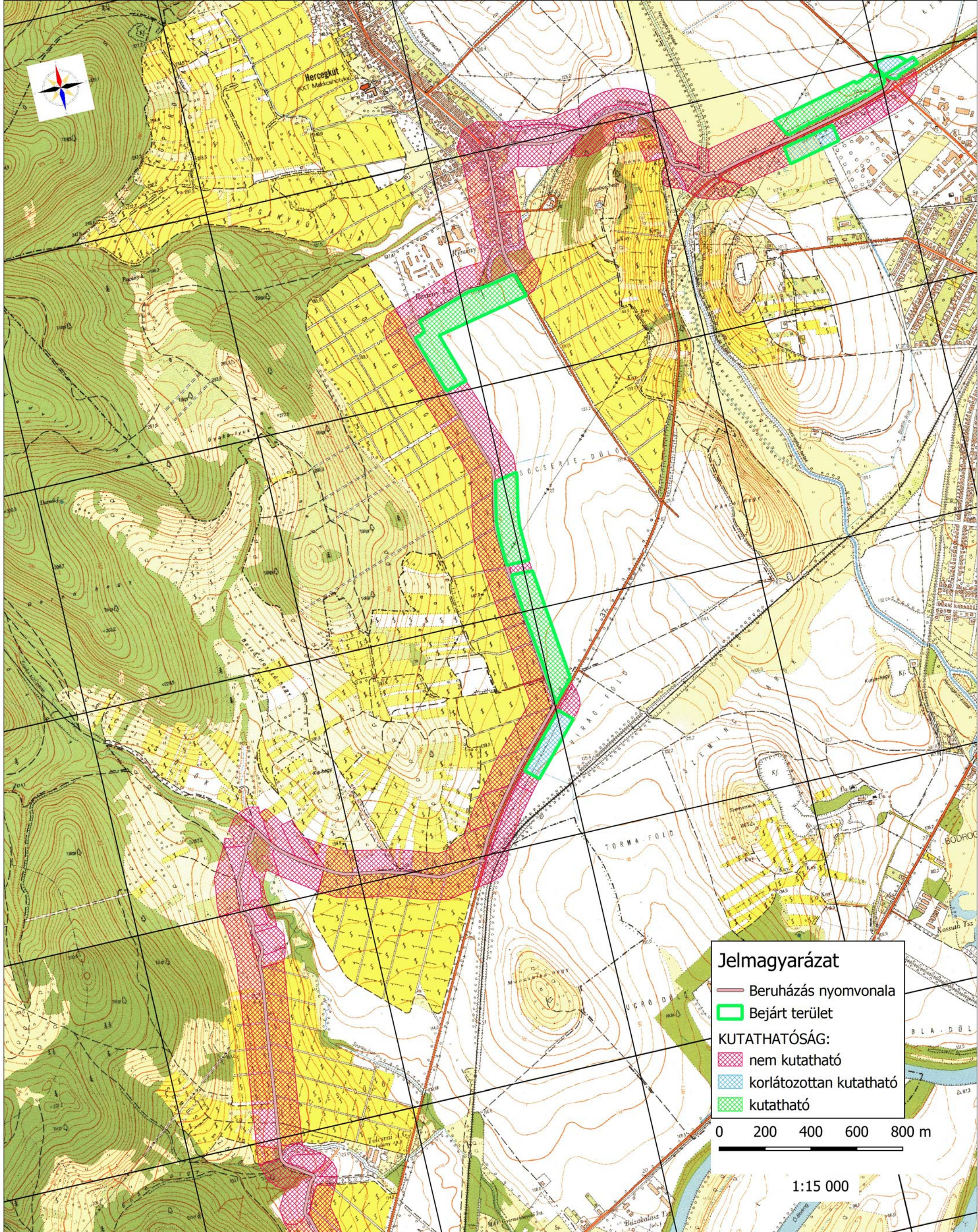
3.5. A régészeti feladatellátásra kijelölt intézmény megjelölése

A beruházás a 345/2012. (XII.6.) Kormányrendelet értelmében **nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházásként** valósul meg, ezért a **jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv (Magyar Nemzeti Múzeum, regesztiprojektiroda@hnm.hu)** gondoskodik a régészeti megfigyelés ellátásáról.

Nyíregyháza, 2022. március 10.

Kalli András
régész
Magyar Nemzeti Múzeum

Sárospatak és Tolcsa között kerékpározható közutak tervezése (404486)

Előzetes régészeti dokumentáció

TM01-II. térképmelléklet

A régészeti adatgyűjtés és terepbejárás eredménye

2022

EOTR térképszelvény: 99-321, 99-322, 99-323